

Finka-Kalen

av Freja Wagner-Lannér

Från kursen "Folkmusik i Skåne 2000" för ungdomar publicerar vi ännu ett elevarbete om en spelman – "Finka-Kalen". Denne spelman från bjärehalvön är föga känd i Skåne, vilket gör bekantskapen extra angenäm.

Spelmannen Finka-Kalen (Karl Johansson) var en egendomlig man. Han föddes 1860 i Västra Karup, och där bodde han också i hela sitt liv. Han hade sin lilla stuga en liten bit utanför byn, och där bodde han alldeles ensam.

Han lärde sig högst troligen att spela av sin far som också var spelman, som lärt sig av sin far, den kände halländske spelmannen Finkanett. Om Finka-Kalens första fiol var byggd av en cigarrlåda eller en träsko, finns det delade meningar om. En del säger att han t.o.m. byggde den själv.

I slutet av 1800-talet kunde man höra honom lite överallt på Bjäre, t.ex. på dansbanor och gillen. Han var en mycket populär spelman. Om det blev bråk när han spelade hade han olika knep för att få stopp på det. En gång klädde han av sig naken och svängde med armarna som kvarnvingar, och på så sätt knyckte han uppmärksamheten ifrån dem och bråket slutade.

Finka-Kalen höll sig gärna borta från allt som hade med regelbundet arbete att göra. Han gick hellre runt bland gårdarna på Bjäre och spelade för lite mat och dryck. Och han var ofta välkommen, eftersom han nästan alltid hade någon nyhet med sig.

Karl Johansson, Västra Karup, Bjäre härad, 1860-1933. Foto Carl Gustafson

Finka-Kalen var inte bara bra på att spela, han var en duktig löpare också. Han brukade ha kapplöpning mot ystra hästar och en orolig bonde i vagnen som skötte piska och tömmar efter bästa förmåga. Sträckan var oftast från Västra Karup till Båstad. Och till bondens och hästarnas förvåning brukade Finka-Kalen vinna.

Någon gång i början av 1900-talet slutade Finka-Kalen att spela fiol, och började istället tjäna pengar på att ringa i kyrkklockorna i Västra Karups kyrka. Detta till de ungas besvikelse, och hur de än bönade och bad om att han skulle börja spela igen fick alla samma svar: "Jag lovar att ringa

Vals efter Finka-Kalen

Finka-Kalens polska

så grannt för er när ni dör." Och när spanska sjukan härjade som mest lär han ha sagt "Nu är det tider att leva för nu dör folk som flugor." Finka-Kalen var alltid mycket nogga med att komma i tid till klockringningen. Men efter några dagar utan att han hade kommit alls gick de hem till honom och fann honom död, fullt påklädd i sin säng. Nyheten om hans död spred sig snabbt och många blev både ledsna och förvånade för bara några dagar tidigare hade han varit ute och gått, pigg och frisk som en nötkärna. Året han dog var 1933. Han blev 73 år gammal.

Källor:
Bjärebygden 1931
NST John Skrifvare 1933
Sture Jönsson född 1909 i Salomonhög